

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สังคมในปัจจุบันมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม ทำให้เราต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ มากมาย ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป คนที่ปรับตัวได้ดีก็จะมีชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ส่วนคนที่ปรับตัวไม่ได้ก็จะประสบกับปัญหาต่าง ๆ ตามมา (ประเวศ วะสี, 2541) และวัยที่น่าจะมีปัญหาในการปรับตัวมากที่สุดคือ วัยรุ่นเพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่มักประสบกับปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อยู่เสมอทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และยังคงเผชิญกับความคาดหวังของพ่อแม่และสังคม ทำให้วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดปัญหาทางจิตใจ และในปัจจุบันพบว่าวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาด้านสุขภาพจิต การควบคุมอารมณ์ การเรียน การปรับตัว และปัญหาชีวิตในด้านอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น (ปัทมา ศิริเวช และคณะ, 2542) ซึ่งสาเหตุอาจเกิดจากการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่และไม่ค่อยมีเวลาให้ลูก สภาพครอบครัวบางครอบครัวแตกแยก บิดามารดาทะเลาะกันหรือหย่าร้าง ขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ทำให้วัยรุ่นขาดที่พึ่ง มีปัญหาในการปรับตัว มีการแสดงออกทางด้านอารมณ์หรือแสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับมากขึ้น (ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์, 2538)

การที่วัยรุ่นจะสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้ดี เขาควรจะต้องรู้จักอารมณ์ตนเอง และเรียนรู้ที่จะควบคุมหรือจัดการกับอารมณ์เหล่านั้น รวมทั้งพยายามทำความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเพื่อที่จะมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2542ก) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีส่วนช่วยในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นในสังคมและช่วยให้เขาอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Mayer and Salovey, 1997) Salovey and Mayer (1990) ได้กล่าวถึงความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก และภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเองและผู้อื่น ความสามารถในการแยกแยะอารมณ์ และใช้อารมณ์ให้เกิดประโยชน์โดยนำมาใช้ชี้ นำความคิดและการกระทำของตนเองให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสมว่าเป็นความฉลาดทางอารมณ์

(emotional intelligence) ซึ่งเขาได้เน้นว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Goleman (1997) ที่ได้กล่าวถึงการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจในตนเอง การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และการมีทักษะทางสังคมว่าเป็นสิ่งที่จะช่วยให้คนเราประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างแท้จริงในทุกด้าน

ความฉลาดทางอารมณ์ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นแนวคิดจากวัฒนธรรมทางตะวันตกและเนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก โดยวัฒนธรรมจะส่งผลต่อค่านิยม ความเชื่อ ความคิดและจิตใจ ดังนั้น ความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวคิดตะวันตกจึงอาจยังไม่สื่อความหมายได้ครอบคลุมในบริบทของสังคมไทย เนื่องจากสังคมไทยมีพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน (พระเทพเวทีประยุตต์ ปยุตโต, 2532) ดังนั้น การทำความเข้าใจความฉลาดทางอารมณ์โดยมีการคำนึงถึงวัฒนธรรมแบบพุทธย่อมจะช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ได้อย่างลึกซึ้งในบริบทของสังคมไทยมากขึ้น ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2542ก) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ในทางพุทธศาสนาว่าเป็นการเข้าสู่ระบบบูรณาการโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างปัญญากับอารมณ์โดยเน้นบทบาทของปัญญาในการพัฒนาหรือปรับสภาพจิตใจให้ปัญญาชี้นำอารมณ์เพื่อให้เห็นพฤติกรรมในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต, 2542) ที่ได้กล่าวถึงปัญญาในทางพุทธศาสนาว่าหมายถึง ความรอบรู้ ความฉลาดที่เกิดจากการเรียนและการคิด ความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงซึ่งปัญญาที่เกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองด้วยเหตุและผลที่แท้จริงด้วยตนเองจะทำให้ดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันโลกช่วยแก้ปัญหาของตนเองได้ นอกจากนี้พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2542ก) ยังได้กล่าวถึงปัญญาที่มีผลต่อจิตใจคือ ทำให้จิตใจว่างจากทุกข์ เกิดภาวะว่างทางจิตคือ ความว่างของจิตใจจากกิเลสและความทุกข์ ทำให้จิตใจสงบ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า นอกเหนือจากองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ที่สำคัญของวัฒนธรรมทางตะวันตก ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจในตนเอง การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และการมีทักษะทางสังคมที่มีเป้าหมายให้คนเราประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างแท้จริงในทุกด้านแล้ว ความฉลาดทางอารมณ์ทางตะวันออกตามแนวพุทธศาสนายังมีองค์ประกอบในด้านการพึ่งตนเองได้และการมีความสงบทางจิตใจโดยมีเป้าหมายให้ใช้ปัญญาเป็นตัวชี้นำพฤติกรรมในทุกด้าน

จะเห็นได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์เมื่อพิจารณาทั้งวัฒนธรรมทางตะวันตกและ ตะวันออกจะประกอบด้วย การตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจ ความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเองได้ และการมีความสงบทางจิตใจ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ตามแนวคิดของนักการศึกษาทั้งทางตะวันตกและทางตะวันออกได้กล่าวว่ามี ส่วนสำคัญที่จะช่วยให้คนประสบความสำเร็จในชีวิตและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งผู้ที่อยู่ในวัยรุ่นควรที่จะได้รับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และการพัฒนาความ ฉลาดทางอารมณ์ควรต้องอาศัยการอบรมสั่งสอนทั้งจากที่บ้านและทางโรงเรียน โดยเฉพาะทาง โรงเรียนเนื่องจากเด็กที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นมักจะอยู่กับกลุ่มเพื่อนในโรงเรียนและมักจะเรียนรู้ภายใน กลุ่มเพื่อนจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนภายในกลุ่ม (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541; กุญชรี คำชาย, 2542) โดยวัยรุ่นจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ต่าง ๆ กับเพื่อนภายในกลุ่ม ทำให้วัยรุ่นกล้าแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองอย่างเต็มที่ส่งผลให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้ที่ดีและมี พัฒนาการทางด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญาดีมากยิ่งขึ้นด้วย (Feldman, 1996; Myers, 1998) ดังนั้น การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้เกิดขึ้นในวัยรุ่นจึงควรให้วัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์ และมีความร่วมมือกันภายในกลุ่มเพื่อให้วัยรุ่นเกิดการเรียนรู้ที่ดี

การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จะส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ของคนเราทั้งในด้านส่วนตัวและสังคม ด้วยเหตุนี้นักการศึกษาจึงให้ความสนใจในเรื่องการเรียนรู้ เป็นอย่างมาก โดยพยายามศึกษาแบบการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางไปสู่วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในประเทศไทยที่พบว่า การเรียนการสอนในโรงเรียนที่ผ่านมายัง ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งเหตุผลประการอาจเกิดจากการเรียนการสอนของครูที่เน้น การให้ความรู้เนื้อหาทักษะการเรียนให้แก่ นักเรียนทั้งชั้นไปพร้อม ๆ กัน ไม่ค่อยได้คำนึงถึงความ แตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนแต่ละคน และมักจะใช้วิธีสอนแบบบรรยายและการให้ความ สนใจต่อนักเรียนที่เรียนเก่งมากกว่านักเรียนที่เรียนอ่อน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้นักเรียนบรรลุ จุดมุ่งหมายเฉพาะตนก่อให้เกิดการแข่งขันเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นผลให้เด็กขาดความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม ขาดความร่วมมือหรือช่วยเหลือกัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เด็กเก่งจะไม่สนใจเด็กอ่อน ขาดคุณลักษณะในการทำงานร่วมกัน ขาดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ขาดความเสียสละ ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนขาดทักษะที่จำเป็นที่จะต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง (ประเวศ วัระสี, 2541) การเรียนการสอนดังกล่าวเป็นการยากยิ่งที่จะทำให้ นักเรียนบรรลุความสำเร็จทาง

การเรียนรู้ตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ และเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง เป็นคนดี มีความสุข ดังนั้น นักการศึกษาจึงต้องพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาดังกล่าว แนวทางหนึ่งที่น่าจะนำไปใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้นคือ การใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อย สมาชิกภายในกลุ่มมีความแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ เชื้อชาติ ความสามารถทางการเรียน สมาชิกภายในกลุ่มจะมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รับผิดชอบการทำงาน of สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มร่วมกัน จุดสำคัญของการเรียนรู้แบบนี้คือ ต้องการลดการทำงานเพื่อตนเองและการยึดความเป็นตัวของตัวเองลง ให้มีการร่วมมือในการทำงานเพื่อกลุ่มและส่วนรวมมากขึ้น (Johnson and Johnson, 1985)

องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่จะนำไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ มีอยู่ 5 ประการดังนี้คือ

1. การพึ่งพากันทางบวก (positive interdependent)

สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางบวกหรือมีการพึ่งพาอาศัยกัน มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน และมีความเชื่อว่าพวกเขาทุกคนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวด้วยกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีความรู้สึกประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จด้วย

2. การมีปฏิสัมพันธ์กันแบบหันหน้าเข้าหากัน (face to face interaction)

สมาชิกมีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กันระหว่างสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่ม โดยสมาชิกจะต้องให้ความสนใจ เอาใจใส่ที่จะรับฟังและเสนอความคิดเห็นต่อกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกคนอื่น ๆ เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น การมีปฏิสัมพันธ์แบบนี้จะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

3. ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล (individual accountability)

ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคลจะช่วยให้กลุ่มมีสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการทำงาน ซึ่งความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความสำเร็จของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งอาจประเมินจากการทดสอบสมาชิกแต่ละคน การสุ่มเลือกสมาชิกในกลุ่มเป็นตัวแทนรายงานผลงานของกลุ่ม

4. ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (interpersonal and small group skills)

เป็นการใช้ทักษะระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย เป็นทักษะที่สำคัญในการทำงานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ และนักเรียนควรได้รับการฝึกหรือสอนทักษะเหล่านี้เสียก่อนเพื่อการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. กระบวนการกลุ่ม (group processes)

กระบวนการกลุ่มเป็นการทำงานที่มีขั้นตอน มีการสะท้อนสิ่งที่สมาชิกได้อภิปรายและแสดงออก มีการตัดสินใจว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงหรือดำเนินการอะไรต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ตั้งไว้

จะเห็นได้ว่าการเรียนแบบร่วมมือโดยทั่วไปมีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมทางตะวันตกเนื่องจากเด็กมีความรับผิดชอบสูง ทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าในสิ่งที่ตนเองรับผิดชอบในการเรียนรู้ได้ดี เมื่อมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ทำให้สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนเกิดการเรียนรู้ที่ดีไปด้วย แต่เนื่องจากเด็กไทยยังขาดความรับผิดชอบ และขาดทักษะทางสังคมที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) เมื่อเป็นเช่นนี้การที่เด็กจะเรียนรู้ได้ดี ครูควรแบ่งหัวข้อเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนศึกษาเป็นหัวข้อย่อย ๆ เพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนแต่ละคนรับผิดชอบศึกษาในหัวข้อที่ตนเองได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ควรให้นักเรียนได้ศึกษาเนื้อหาทั้งหมดด้วยเพื่อให้เด็กได้ศึกษามากขึ้น และทำให้เด็กสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ทำให้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดีขึ้น การเรียนแบบร่วมมือที่มีลักษณะดังกล่าวคือการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II

การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II จะประกอบด้วย โครงสร้างของการเรียนแบบร่วมมือที่สำคัญ ได้แก่ หนึ่ง สมาชิกภายในกลุ่มมีการพึ่งพากันอย่างแท้จริงจึงสามารถประสบความสำเร็จได้ โดยสมาชิกทุกคนมีเป้าหมายงาน และบทบาทหน้าที่ที่ต้องพึ่งพากัน (Slavin, 1983) จากการมีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม และขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่ช่วยให้การเรียนแบบร่วมมือมีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ 4 คน (Bohlmeyer and Burke, 1987) โดยสมาชิกภายในกลุ่มมีความแตกต่างกัน สอง การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะเน้นที่กระบวนการแก้ปัญหา (problem-solving process) มากกว่าคำตอบ สาม ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้จากสื่อการเรียนการสอน

สี่ ทักษะระหว่างบุคคลและกระบวนการกลุ่มจะทำให้นักเรียนวิเคราะห์การกระทำของตนเองและสมาชิกภายในกลุ่ม

เทคนิค Jigsaw II (Slavin, 1987) ได้ปรับปรุงพัฒนาขึ้นจากเทคนิค Jigsaw I (Aronson et al., 1978) โดยมีโครงสร้างที่สำคัญของการเรียนแบบร่วมมือครบถ้วน โครงสร้างของเทคนิค Jigsaw II จะประกอบด้วยกลุ่มที่มีสมาชิกกลุ่มละ 4 คน สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะศึกษาเนื้อหาเดียวกันทั้งหมด หลังจากนั้นสมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่มจะศึกษาคนละ 1 หัวข้อ โดยจะศึกษาประมาณ 1 ใน 4 ของเนื้อหาทั้งหมด สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มจะมีความสำคัญเท่า ๆ กันและจะเป็น "ผู้เชี่ยวชาญ" ในหัวข้อที่ตนศึกษา สมาชิกที่ศึกษาหัวข้อเดียวกันจะสร้างกลุ่มใหม่เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อแก้ปัญหาในหัวข้อที่ตนได้รับมอบหมาย หลังจากนั้นสมาชิกจะกลับไปยังกลุ่มประจำของตนแล้วอธิบายให้เพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่มประจำได้เรียนรู้ เด็กอ่อนก็จะไม่อายเด็กเก่ง เพราะเด็กอ่อนก็เป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อที่ตนศึกษา ทำให้เด็กอ่อนรู้สึกว่าคุณค่าที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่มเช่นกัน และทำให้เด็กที่เรียนอ่อนมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่มมากกว่าการเรียนแบบร่วมมือด้วยเทคนิคอื่น ๆ (Slavin, 1983, 1987, 1989, 1990) นอกจากนี้ เด็กอ่อนจะมีทัศนคติต่อตนเองเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่คิดว่าตนเองไม่สามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จได้เช่นกัน และจะเข้าใจวิธีการติดต่อสื่อสารที่ดีกับคนอื่น มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ดีมากขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน มีพัฒนาการและทักษะทางสังคมดีขึ้น และยังส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์เพราะเมื่อเด็กได้คะแนนมากขึ้นเขาจะมีความรู้สึกที่ดี มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้นและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เด็กกลุ่มนี้จะมีความสุขและสนุกสนานกับการเรียนร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ มากขึ้น ส่วนนักเรียนที่เรียนเก่งในตอนแรกที่เริ่มเรียนอาจรู้สึกไม่พอใจเด็กที่เรียนอ่อนที่ทำงานช้าหรือทำงานได้ไม่ดีและทำให้กลุ่มได้รับคะแนนน้อย ทำให้เด็กเก่งต้องใช้ความพยายามและความอดทน ควบคุมอารมณ์และต้องใช้ทักษะการร่วมมือเพื่อช่วยเหลือเด็กอ่อน สิ่งเหล่านี้จะเป็นการพัฒนาความสามารถทางด้านอารมณ์ให้กับเด็กเก่งโดยการได้ฝึกควบคุมตนเอง (Elmore and Zenus, 1994) และเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มประจำได้เรียนรู้เนื้อหาบทเรียนทั้ง 4 ส่วนแล้ว ผู้สอนจะทดสอบนักเรียนเป็นรายบุคคล คะแนนที่นักเรียนแต่ละคนได้จะเป็นคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม การให้คะแนนในเทคนิค Jigsaw II จะช่วยส่งเสริมให้สมาชิกภายในกลุ่มพึ่งพากัน โดยสมาชิกทุกคนต้องพึ่งสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่มโดยให้สมาชิกคนอื่นสอนหรืออธิบายเนื้อหาบทเรียนในอีก 3 ส่วนที่เหลือ และสมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ในส่วนที่ตนได้รับมอบหมาย และต้องสอนหรืออธิบายเนื้อหาที่ตนเรียนรู้แก่สมาชิกภายในกลุ่มคนอื่น ๆ เพื่อรับการ

ทดสอบเนื้อหาทั้งหมด การนำคะแนนสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมาเฉลี่ยเป็นคะแนนกลุ่มพบว่า นักเรียนพอใจที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยเป็นกลุ่มมากกว่ารายบุคคล (Wheeler and Ryan, 1973) และนักเรียนคิดว่าการที่สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มได้คะแนนเท่ากันเป็นสิ่งที่ยุติธรรมมากที่สุด (Deutsch, 1979; Johnson and Johnson, 1987)

นอกจากนี้ การเรียนแบบร่วมมือที่ใช้เทคนิค Jigsaw II ยังเป็นเทคนิคหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น โดยสมาชิกแต่ละคนจะรับผิดชอบในการศึกษาบทเรียนแต่ละส่วน และในขณะที่ทำงานร่วมกันนักเรียนอาจจะบายความคับข้องใจต่อปัญหาต่าง ๆ ให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ที่ทำงานร่วมกันฟัง เช่น นักเรียนบางคนอาจบอกว่าตนได้รับการแบ่งงานให้ทำมากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่ม ทำให้เพื่อนสมาชิกคนอื่นเข้าใจเพื่อนคนนั้นและส่งผลให้ค่านึงถึงความรู้สึกของคนอื่นมากขึ้น (Davidson and Worsham, 1992; Aronson, 2000) นอกจากนี้ โครงสร้างของการเรียนแบบร่วมมือจะเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และตัดสินใจด้วยตนเองว่าตนเองมีความสามารถทำงานในด้านใดบ้าง และเมื่อนักเรียนทำงานได้สำเร็จนักเรียนก็จะรู้ในความสามารถของตนเองและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง การได้มีโอกาสช่วยเหลือเพื่อน ๆ ทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนตระหนักรู้ในความสามารถของตนเอง (Johnson and Johnson, 1989) การที่นักเรียนได้แบ่งงานกันทำและต้องพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จเป็นการฝึกให้นักเรียนต้องควบคุมตนเอง (Slovenia, 1980) การที่นักเรียนได้เรียนอย่างสนุกและมีความสุข สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การได้ช่วยเหลือและได้ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นเป็นรางวัลหรือแรงเสริมให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น (Deci and Ryan, 1985; Blumenfeld, 1992) ซึ่งในขณะที่ทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันนักเรียนจะมีการติดต่อสื่อสาร ฝึกการเป็นผู้นำ การตัดสินใจ มีการช่วยเหลือ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้เป็นการช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมให้แก่ นักเรียน

จากแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยายังพบว่า ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีถ้าสิ่งที่เรียนรู้ใหม่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างทางสติปัญญาเดิม (Piaget, 1964) หรือความรู้เดิมของผู้เรียน (Ausubel, 1963) จากการศึกษาการเรียนแบบร่วมมือผู้วิจัยพบว่าเทคนิค Jigsaw II เป็นเทคนิคที่นักเรียนต้องศึกษาบทเรียนหรือเนื้อหาที่เรียนทั้งหมดก่อนทำให้นักเรียนแต่ละคนมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่เรียน หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนแต่ละคนจะแบ่งหัวข้อที่แตกต่างกันกันไปศึกษาตามกลุ่มเชี่ยวชาญ ซึ่งในการแบ่งงานให้ทุกคนทำเป็นการให้นักเรียนทุกคนต้องรับผิดชอบในหัวข้อที่

ตนเองได้รับมอบหมายและพยายามทำงานนั้นให้ประสบความสำเร็จ หลังจากนั้นอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแล้ว นักเรียนแต่ละคนก็จะเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อที่ตนเองได้รับมอบหมายและกลับมาอธิบายให้เพื่อนสมาชิกในกลุ่มประจำของตนฟังจนเข้าใจดีกันทุกคน นอกจากนี้ การที่นักเรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบทเรียนทั้งหมดก่อน ทำให้นักเรียนเข้าใจในหัวข้อที่เพื่อนอธิบายได้เข้าใจดีมากขึ้นเนื่องจากนักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่ให้เข้ากับความรู้เดิมที่มีอยู่ และพบว่าเทคนิค Jigsaw II ยังช่วยพัฒนาความสามารถทางด้านอารมณ์และสังคมของนักเรียนได้ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กเก่ง ปานกลาง หรือเด็กอ่อนอีกทั้งยังช่วยพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาไปพร้อม ๆ กันมากกว่าการเรียนการสอนแบบอื่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเทคนิค Jigsaw II เป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดวิธีหนึ่งเหมาะที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และเนื่องจากสังคมไทยมีพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและเป็นสภาพแวดล้อมที่แท้จริงของสังคมที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ ดังนั้น การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์จึงควรคำนึงถึงวัฒนธรรมแบบพุทธ และการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามหลักพุทธศาสนามีเป้าหมายให้ใช้ปัญญาเป็นตัวชี้นำพฤติกรรม โดยมีโยนิโสมนสิการเป็นตัวทำงาน (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2542) เนื่องจากโยนิโสมนสิการเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีลักษณะบูรณาการของหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการแนะแนว และหลักการสอนอย่างผสมผสานกลมกลืนได้สัดส่วนสมดุลกัน โดยเริ่มจากหลักการที่ว่ามนุษย์ทุกคนจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพถ้ามีความมั่นใจในตนเอง มีสติปัญญาและความสามารถ มีความเชื่อมั่นด้วยเหตุผลและปัญญาต่อสาระความรู้ว่าถูกต้อง มีคุณค่าและสามารถพิสูจน์ได้ ศรัทธาหรือความเชื่อมั่นเป็นบ่อเกิดของฉันทะ ความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน บากบั่นพากเพียร ฝึกหัดอบรมตนเองทั้งกาย วาจา ใจ ศรัทธาต้องมีปัญญาควบคุม ส่งเสริมความคิดวิเคราะห์และได้ทดลองปฏิบัติจนประจักษ์ความรู้ด้วยตนเองจนสิ้นความสงสัย โดยบุคคลที่สั่งสอน แนะนำ อบรมพร้อมด้วยคุณสมบัติของกัลยาณมิตร มีความรู้จริงสามารถสั่งสอนอบรมด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างได้ผล จัดสภาพแวดล้อม อุปกรณ์และตัวอย่างที่น่าสนใจเร้าให้เกิดความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน (สุมน อมรวิวัฒน์, 2530) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า โยนิโสมนสิการเป็นการสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยเพราะวิถีแห่งวัฒนธรรมไทยนั้นได้เน้นความเรียบง่าย และในการสอนครูได้เน้นการคิดและปฏิบัติจริงเป็นหลักใหญ่จึงสามารถนำมาประยุกต์สอนเข้ากับการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าทั้งการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II และโยนิโสมนสิการเป็นวิธีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเหมาะที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในบริบทของวัฒนธรรมทางตะวันออกให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

Goleman (1998a) ได้กล่าวถึงการฝึกเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ว่าควรใช้ระยะเวลาอย่างน้อยประมาณ 6 สัปดาห์ เนื่องจากสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จะค่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งที่เรียนรู้ใหม่อย่างช้า ๆ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงนิสัยเดิมที่ไม่เหมาะสมเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ถ้าได้รับการฝึกเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ แต่ต้องกลับไปอยู่ในสภาพเดิมที่มีระยะเวลานานกว่ามากจะทำให้ไม่ได้ผล และการฝึกควรมีครูฝึกหรือพี่เลี้ยงคอยให้ความช่วยเหลือเนื่องจากการฝึกเพื่อให้เกิดความฉลาดทางอารมณ์จำเป็นต้องได้รับกำลังใจและการสนับสนุนจากผู้อื่น ในทางการศึกษา Sternberg and Okagaki (1990) ได้ใช้โปรแกรมการฝึกสติปัญญา (The Practical Intelligence for School: PIFS) ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในโรงเรียน 2-3 แห่ง โดยสอนทักษะเกี่ยวกับการจัดการตนเอง การทำงานที่ได้รับมอบหมายในโรงเรียน และการทำงานร่วมกับผู้อื่นกับนักเรียนเกรด 7 โดยสอนคาบละ 50 นาที จำนวน 3 คาบต่อสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน ผลของการนำหลักสูตร PIFS ไปใช้พบว่า นักเรียนมีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ถึงแม้ว่าวงการศึกษาจะให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์น้อย แต่ปัจจุบันในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงโดยหันมาให้ความสนใจในเรื่องนี้กันมากขึ้น โดยมีโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลายโปรแกรม ได้แก่ โครงการส่งเสริมสุขภาพเด็ก (Raising Healthy Children) ซึ่งเป็นการฝึกฝนทักษะในการควบคุมอารมณ์ ได้แก่ การจัดการกับความโกรธ ทักษะการควบคุมตนเอง (Cumming and Haggerty, 1997) ซึ่งโปรแกรมเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนในโรงเรียน

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ความฉลาดทางอารมณ์มีความสำคัญต่อชีวิตของคนเราในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งสามารถฝึกและพัฒนาขึ้นได้กับทุกคน ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาวิจัยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์กับนักเรียนโดยการบูรณาการการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการว่ามีผลต่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และทักษะทางสังคมตามแนวคิดของ Goleman และแนวคิดในทางพุทธศาสนาของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ด้านการพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นนักเรียนวัยรุ่นว่ามีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวมและในส่วนย่อยแต่ละด้านแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับ โยนิโสมนสิการที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของกลุ่มที่เรียนแบบบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการกับกลุ่มที่เรียนแบบปกติ

3. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มที่เรียนแบบบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

1. นักเรียนที่เรียนแบบบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับ โยนิโสมนสิการ มีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ

2. นักเรียนที่ได้รับการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจ ด้วยวิธีการเรียนแบบบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ หลังการทดลองจะมีความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจสูงกว่าก่อนทดลอง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชายและหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร
2. การฝึกเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ในครั้งนี้เป็นการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ที่บูรณาการการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ
3. โยนิโสมนสิการมีวิธีคิด 10 แบบ ผู้วิจัยได้พิจารณานำโยนิโสมนสิการมาบูรณาการในการฝึกความฉลาดทางอารมณ์ 7 แบบ ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบอริยสัจจ์ วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออก วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบเจ้าคุณธรรม

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

1. ตัวแปรต้น (independent variable) ได้แก่
การฝึกความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้การบูรณาการการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ
2. ตัวแปรตาม (dependent variable) ได้แก่
ความฉลาดทางอารมณ์ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) หมายถึง การใช้ปัญญาในการพัฒนาหรือปรับสภาพจิตใจให้แสดงพฤติกรรมในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและคนอื่นโดยการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ตนเอง และใช้อารมณ์เหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ต่อการคิดและการกระทำ รู้จักคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ทำให้เข้าใจความจริงอย่างรู้เท่าทันโลก สามารถพึ่งตนเองได้และจิตใจเกิดความสงบ นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น ตลอดจนช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งจากผลการบูรณาการตามแนวคิดทางตะวันตกและตะวันออกมีองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่

การตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการรู้ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ จุดแข็ง-จุดอ่อน ความสามารถและคุณค่าของตนเองตรงตามที่เป็นจริง มีสติ มีความมั่นใจในตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง

การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมหรือจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ ได้ ใช้สติปัญญาในการกระทำสิ่งต่าง ๆ สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นที่ไว้วางใจได้ มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการปรับตัว มีความยืดหยุ่นในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการควบคุมตนเอง

การมีแรงจูงใจ หมายถึง ความสามารถในการกระตุ้นหรือจูงใจตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคอย่างไม่ย่อท้อ จนเป้าหมายบรรลุผลสำเร็จ และพยายามปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการมีแรงจูงใจ

การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการรู้ถึงความต้องการความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของผู้อื่น สามารถรับรู้ คาดคะเนความต้องการของผู้อื่น รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

การมีทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร กระตุ้น ริเริ่มโน้มน้าวใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สามารถจัดการกับปัญหาความขัดแย้งได้ สามารถทำงานร่วมมือเป็นกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ สามารถสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการมีทักษะทางสังคม

การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการค้นคว้าศึกษา คิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ทำให้เข้าใจความจริงตามเหตุและผลอย่างรู้เท่าทันโลก สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามเหตุและผลได้ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำการต่าง ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการพึ่งตนเอง

การมีความสงบทางจิตใจ หมายถึง ความสามารถในการคิด เข้าใจความจริง หรือคิดในสิ่งที่ดีงาม สามารถพัฒนาหรือปรับสภาพจิตใจให้เข้าใจความจริงหรือมีจิตใจที่ดีงาม ทำให้มีจิตใจที่ผ่อนคลาย ไม่เครียด ไม่โกรธแค้น ร่าเริงเบิกบาน ผ่องใส มีความสุข สงบ ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์ด้านการมีความสงบทางจิตใจ

แบบฝึกความฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง วิธีการฝึกเพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมต่าง ๆ และการประเมินผล โดยแบบฝึกประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การควบคุมตนเอง การมีแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของคนอื่น การมีทักษะทางสังคม การพึ่งตนเอง และการมีความสงบทางจิตใจ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนรู้ที่มีการจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละประมาณ 2-6 คน สมาชิกภายในกลุ่มมีความแตกต่างกันทั้งในด้านเพศ เชื้อชาติ ความรู้ความสามารถ เป็นต้น สมาชิกทุกคนจะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการทำงานอย่างแท้จริง โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ทั้งต่อตนเองและกลุ่ม และมีเป้าหมายร่วมกันในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II หมายถึง เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคหนึ่งที่สมาชิกในกลุ่มมี 4 คน ครูจะมอบหมายให้นักเรียนทุกคนค้นคว้าบทเรียนเดียวกันแต่เน้นให้ทำความเข้าใจหัวข้อต่างกัน โดยสมาชิกแต่ละคนในแต่ละกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ทำความเข้าใจในหัวข้อเดียวกันจะไปศึกษาร่วมกันเรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นจะกลับไปอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มประจำของตนฟัง นักเรียนทั้งหมดจะถูกทดสอบเนื้อหาทั้งหมดเป็นรายบุคคล คะแนนที่ได้จะถูกนำมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม

โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย หรือรู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุและผลลึกซึ้ง คิดอย่างมีระเบียบเป็นขั้นตอนและคิดเร้ากุศล

โยนิโสมนสิการที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 7 แบบดังนี้

วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หมายถึง การพิจารณาเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการกระทำต่าง ๆ สืบค้นสืบสาวไปถึงสาเหตุและส่วนประกอบที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้น วิธีคิดการสืบค้นหรือสืบสาวหาสาเหตุอาจทำได้โดยคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ การหาความสัมพันธ์หรือตั้งคำถามแล้วหาคำตอบก็ได้

วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หมายถึง วิธีคิดแบบที่มีการจำแนกแยกแยะองค์รวมของสรรพสิ่งออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ แล้วคิดวิเคราะห์และจัดประเภทหมวดหมู่ขององค์ประกอบย่อย ๆ นั้นไปพร้อมกันด้วย

วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หมายถึง วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมชาติหรือรู้เท่าทันว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย ดังนั้น จึงควรเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยและแก้ไขไปตามเหตุปัจจัย แต่ถ้าไม่สามารถแก้ไขได้ให้ปัญญาพิจารณาว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามธรรมชาติ เกิดจากการปรุงแต่ง ทุกสิ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมดับไปหรือไม่เที่ยงแท้ จึงไม่ควรนำสิ่งเหล่านั้นมาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้เกิดความขัดแย้ง และไม่ควรไปยึดมั่นถือมั่นให้เกิดเป็นความทุกข์

วิธีคิดแบบอริยสังข์ หมายถึง วิธีคิดแบบที่มีการโดยกำหนดรู้ในปัญหา มีการทำความเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน แล้วพยายามค้นหาสาเหตุของปัญหา เพื่อนำมากำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ชัดเจน แล้วลงมือปฏิบัติเพื่อกำจัดสาเหตุของปัญหาโดยให้มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แล้ว

วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก หมายถึง วิธีคิดแบบมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอีกแบบหนึ่ง โดยเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้น ๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้านทั้งด้านดี(เป็นคุณ) ด้านเสีย(เป็นโทษ) เมื่อเห็นทั้งด้านดีและด้านเสียแล้ว ต้องมองเห็นทางออกและรู้จุดมุ่งหมายว่าคืออะไร

วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หมายถึง วิธีคิดแบบสกัดกั้นหรือบรรเทาต้นเหตุหรือความต้องการ เป็นขั้นขัดเกลากิเลสหรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่อ ๆ ไป วิธีคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวันเพราะเกี่ยวข้องกับความต้องการหรือต้นเหตุของคนเรา โดยคุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่อาศัยปัญญาเป็นเครื่องวัดและเป็นคุณค่าหรือประโยชน์ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง คุณค่าของสรรพสิ่งจึงเป็นคุณค่าที่เกิดจากบทบาทหน้าที่และผลของบทบาทหน้าที่อย่างแท้จริง ส่วนคุณค่าเทียม หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์ที่มนุษย์ปรุงแต่งพอกพูนให้แก่สิ่งนั้น คุณค่าเทียมนี้อาศัยต้นเหตุเป็นเครื่องวัดและตีค่าทำให้เกิดความทะเยอทะยานอยากแก่งแย่ง ริษยา ปราศจากความสงบสุข

วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม หมายถึง วิธีคิดในแนวสัดกันหรือบรรเทาและขัดเกลาตัวตน โดยบุคคลจะรับรู้เหตุการณ์หรือสถานการณ์เดียวกันต่างกันตามความคิดที่ปรุงแต่งหรือตามโครงสร้างของจิตใจหรือประสบการณ์ของบุคคลนั้น วิธีคิดแบบนี้เป็นการทำใจหรือชักนำความคิดให้เป็นไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ ซึ่งมีความสำคัญทั้งในแง่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงามเป็นประโยชน์ในขณะนั้น ๆ และในแง่ที่ช่วยแก้ไขนิสัยความเคยชินแบบร้าย ๆ ของจิตใจที่สั่งสมไว้แต่เดิม

การสอนวิธีโยนิโสมนสิการ หมายถึง การสอนที่มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ จัดปัจจัยภายนอกที่เหนียวแน่น ส่งเสริม จูงใจ สาธิตที่เรียนและวิธีการเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน โดยเน้นการฝึกใช้ความคิดที่ถูกวิธี คิดเป็น การทำใจให้แยบคาย รู้จักคิด วิเคราะห์เหตุการณ์ทั้งหลายตามความเป็นจริง สามารถคิดหาทางออกได้อย่างเหมาะสม

การบูรณาการการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการ หมายถึง วิธีการเรียนซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค Jigsaw II กับโยนิโสมนสิการเป็นการเรียนรู้ที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 4 คน สมาชิกภายในกลุ่มมีความหลากหลาย สมาชิกทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการพึ่งพากัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและของสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่ม นักเรียนทุกคนมีโอกาสประสบความสำเร็จเท่าเทียมกัน โดยครูจะมอบหมายให้นักเรียนทุกคนค้นคว้าบทเรียนเดียวกันแต่เน้นให้ทำความเข้าใจหัวข้อต่างกัน โดยสมาชิกแต่ละคนในแต่ละกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ทำความเข้าใจในหัวข้อเดียวกันจะไปศึกษาร่วมกันเรียกว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หลังจากนั้นจะกลับไปอธิบายให้เพื่อนในกลุ่มประจำของตนฟัง กิจกรรมการเรียนรู้มีการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดพิจารณาด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างแยบคาย นักเรียนทั้งหมดจะถูกทดสอบเนื้อหาทั้งหมดเป็นรายบุคคล คะแนนที่ได้จะถูกนำมาเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านวิชาการ

1. ได้แบบฝึกและกระบวนการฝึกความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์กับนักเรียน
2. ได้แบบทดสอบความฉลาดทางอารมณ์

ด้านการนำไปใช้

เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาและระดับชั้นอื่น ๆ ต่อไป